

The concept of self-realization essentially transforms our understanding of the driving forces and mechanisms of developmental processes of man, the younger the individual support system, finally, the very purpose of education and educational efforts of society and schools. At present understanding of the nature of self, its contents and characteristics relevant criterion isn't studied enough.

A necessary component and an important mechanism for the technology of self-realization of scientific and creative potential of students and teachers are their competent creative relationship at different levels - humanistic communication, formulating and solving problematic issues of long and deep dive into the creative process, reflective activities.

Along with the purposeful influence at prospective teachers in the process of vocational education a subjective context of conscious self-improvement as prospective professional, embracing both the adaptation of its individually unique features and capabilities according to the requirements of the teaching profession, and the organization of prospective teacher preparedness for the regular improvement of pedagogical qualification and a continuous development of social, moral personality traits is essential.

Professional and pedagogical teaching values is a complex of different types of professional values, which under favorable conditions successfully carry out professional activities. A variety of vocational teacher pedagogical values are the following: information, communication, humanistic, prognostic, diagnostic, analytical and evaluation, research. The selected types of vocational teacher pedagogical values are interrelated and influence each other, but do not lose their own nature.

Key words: *professional-creative self-realization, a personality, the pedagogical conditions, development, scientific and creative potential, technology, self-realization.*

УДК 37.018.4.

І. З. Лецюк

Класичний приватний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті розглянуто питання організації процесу формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до проектування інформаційно-комунікаційного середовища як інструменту розширення діапазону можливостей співпраці головних суб'єктів навчально-виховного процесу в початковій школі – учителя й учня. Акцентовано увагу на принципах організації інформаційного освітнього середовища вищого педагогічного навчального закладу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Окреслено низку завдань перед викладачами педагогічного навчального закладу для підготовки вчителя початкової школи як активного діяльного учасника організації освітнього середовища, здатного діяти в умовах стандартизації загальної початкової освіти.

Ключові слова: *Інформаційно-комунікаційні технології, інформаційне освітнє середовище, суб'єкти навчально-виховного процесу, веб-технології.*

Постановка проблеми. Для української освіти окреслилися чотири основні виклики часу, які прямо чи опосередковано впливають на її стан і перспективи розвитку:

- глобалізація (бізнес без кордонів, відкрита освіта, жорстка конкуренція на ринку праці й володіння джерелами енергії);
- демографічна криза (зменшення людських ресурсів, старіння населення, відтік здібної молоді) вимагає пошуку шляхів оптимізації якості освіти, ефективного використання освітнього й виробничого потенціалів;
- інновації в науково-технічній сфері (ІКТ, нанотехнології, біотехнології тощо) зумовлюють потреби швидких і науково обґрунтованих змін у змісті й методиках навчання; формування в людей здібності навчатися впродовж життя;
- швидкість і частота комунікацій у різних сферах суттєво змінюють навчальне, культурне середовище, інформаційний і зокрема освітній простір країни [1].

Серед означених викликів виокремлюється необхідність модернізації системи педагогічної освіти, що передбачає пошук нових шляхів удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема і для початкової школи. Одним з аспектів модернізації педагогічної освіти є підготовка до використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для організації освітнього середовища, формування навичок 21 століття, предметних, міжпредметних, ключових компетентностей.

Аналіз актуальних досліджень. Основи професійного розвитку педагогічних кадрів у професійній освіті досліджували В. І. Бондар, В. С. Лутай, С. Ф. Клепко, В. В. Олійник, Т. І. Сущенко та ін. Розвідками проблеми підготовки майбутнього вчителя початкової школи до професійної діяльності займалися О. П. Демченко, О. М. Івлева, С. М. Мартиненко, О. Я. Савченко, Л. О. Хомич, О. П. Хижна, М. І. Дьяченко, Л. О. Кандибович, А. Ф. Ліненко, В. О. Сластьонін, І. В. Гавриш, К. М. Дурай-Новакова, Н. В. Морзе, О. І. Локшина, Л. Є. Петухова, А. М. Коломоець, О. В. Нікулочкіна, О. М. Гавриленко, Л. А. Чернікова, І. Д. Чорней, О. С. Маркова, В. М. Барановська, О. В. Хмизова та ін. Питання формування готовності до використання ІКТ у початковій школі досліджують М. І. Жалдак, Н. В. Морзе, О. Г. Козленко, Ф. М. Ривкінд, О. В. Якушина, С. Я. Колесников, С. О. Гунькао, Ю. О. Дорошенкао, Ю. О. Жук та ін. Використання інформаційних технологій у побудові освітнього середовища розкривається у працях В. Ю. Бикова, Р. С. Гуревича, І. Г. Захарової, М. Ю. Кадемії, І. М. Кухаренка та ін.

З огляду на вищезазначене, питання організації процесу формування готовності майбутніх учителів початкової школи до використання ІКТ не втрачають своєї актуальності та набувають ще більшого розвитку. На нашу думку, питання організації умов формування готовності майбутніх учителів початкової школи до проектування інформаційно-комунікаційного

середовища є значущим у педагогічній освіті майбутніх учителів та дає підстави окреслити дослідницьке поле означеної проблеми.

Мета статті – розкрити особливості організації процесу формування готовності майбутніх учителів початкової школи до проектування інформаційно-комунікаційного середовища в контексті використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Питання використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті та початковій ланці зокрема порушуються на рівні Інституту ЮНЕСКО з інформаційних технологій (доповідь Жака Делора), Державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття», Національній доктрині розвитку освіти у XXI ст. Червоною лінією проходить твердження про необхідність створення умов для розвитку, самоствердження й самореалізації особистості впродовж життя.

Запровадження Державного стандарту загальної початкової освіти актуалізувало питання підготовки майбутнього вчителя. Компетентнісна спрямованість початкової освіти (Т. М. Байбара, Н. М. Бібік, О. Я. Савченко) ставлять нові завдання системі підготовки вчителів – готувати фахівців, здатних формувати в молодших школярів предметні, міжпредметні та ключові компетентності.

Оновлення педагогічного процесу початкової освіти вимагає розширення діапазону можливостей співпраці головних суб'єктів навчально-виховного процесу. В. В. Химинець та М. Ю. Кірик визначають такі шляхи збагачення функціонального змісту діяльності вчителя й учня:

- заміна одних операцій іншими (розширення функції контролю до моніторингової);
- зміна умов організації діяльності: режиму, інтенсивності, умов (вибір інтенсивності, режиму роботи, індивідуальної траєкторії «вільний розклад»);
- створення умов для співпраці, колегіального прийняття рішень;
- зміна умов засобів організації навчально-виховного процесу (комп'ютерне, мультимедійне забезпечення);
- надання переваги індивідуальній, груповій, колективній формам роботи, що сприятиме самовираженню, саморозвиткові учнів, формуванню соціальної відповідальності за результати діяльності тощо [2]

Із наукових досліджень Н. В. Морзе, В. В. Олійника, В. І. Клочко, Ю. С. Рамського, О. В. Співаковського та ін., присвячених вивченню проблеми використання у професійній освіті сучасних ІТ, бачимо великий дидактичний потенціал веб-технологій і їх вплив на розвиток пізнавальної діяльності в освітньому процесі.

Сьогодні аудиторія користувачів всесвітньої мережі розширюється й молодшає, мережні сервіси стають доступнішими, приваблюють своєю новизною та можливостями, мають вплив на розвиток молодшої людини. Даний аргумент, як і наступний, не можна не враховувати в організації

навчально-виховного процесу школи. Рівень розвитку інформаційних технологій дає змогу застосовувати сервіси організації комунікацій, дидактичних платформ пересічному вчителю.

Через це важливими для вчителя, на нашу думку, є уміння орієнтуватися у великих потоках інформації, знання законів функціонування інформаційних систем, методики їх застосування на практиці. У процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи є необхідним створення умов формування готовності до проектування інформаційно-комунікаційного середовища.

У Запорізькому педагогічному коледжі такі умови забезпечуються низкою факторів, серед яких одним із найбільш дієвих є інформаційно-освітнє середовище, орієнтоване на використання технологій управління контентом, Вікі, соціальних мереж, сервісів закладок, блогів, технологій доступу до даних, що знаходяться на віртуальних серверах, у «хмарах» тощо. Компоненти цього середовища відповідають вимогам відкритості, реалізують підходи системності, цілеспрямованості, повноти, зворотного зв'язку, вичерпності. А це дає змогу забезпечувати інформаційну насиченість освітнього середовища, адекватного сучасному станові розвитку інформаційних технологій, яке задовольняє інформаційні потреби студентів у творчій продуктивній діяльності.

Процес професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи супроводжується використанням таких сервісів:

- збереження мультимедійних даних (відеофільми, презентації тощо), наприклад Dropbox;
- організація доступу до даних та їх спільне використання;
- геосервіси;
- зберігання закладок і поширення посилань на ресурси, створення тематичних каталогів;
- використання платформ співпраці WikiWiki, docsgoogle.com та ін.;
- представлення результатів засобами організації блогів;
- структурування даних, встановлення зв'язків між об'єктами через використання ментальних карт, mind maps та ін.

Використання сучасних Веб-сервісів, що працюють за принципами Infrastructure as a Service, Platform as a Service, Software as a Service [3] надають значні організаційно-педагогічні, дидактичні можливості для організації певних навчальних, комунікаційних середовищ і активно використовуються нами під час виконання лабораторно-практичних завдань.

Активними засобами організації групової, масової, індивідуальної самостійної роботи майбутніх учителів початкової школи, конвергенції доцільних сервісів і ресурсів є використання систем керування вмістом сайту: Moodle, MaxSite CMS, Joomla, ATutor, Ilias та інші.

Концептуальними засадами формування освітнього середовища є гуманістичний, акмеологічний, системний, інформаційний, інноваційний та інші підходи [4]. Вони вказують на інтегративний зміст, визначають вимоги до професійних якостей майбутнього вчителя початкової ланки освіти.

Єдність вимог до організації інформаційно-освітнього середовища з використанням ІКТ забезпечується дотриманням викладачами та студентами таких принципів:

- принцип відкритої інформаційної системи;
- принцип організації, самоорганізації та розвитку в узгодженій роботі всіх учасників інформаційно-педагогічного процесу;
- принцип варіативності в розвитку інформаційного середовища;
- принцип інформаційного середовища як сприятливого соціального середовища, яке активізує інтелектуальні, моральні, комунікативні можливості особистості, що забезпечують комфортну інтеграцію в соціумі й культурі [5].

Ураховуючи всю багатогранність професійної діяльності вчителя початкових класів, перед викладачами педагогічного вищого навчального закладу постає низка завдань, серед яких:

- організувати середовище для ефективної інформаційної діяльності студента;
- забезпечити підготовку вчителів на основі навчання інноваційного типу та їхньої неперервної освітньої діяльності;
- змістити засвоєння перспективних педагогічних, інформаційно-комунікаційних технологій із пасивної на активну діяльну особистісну позицію майбутнього вчителя;
- орієнтувати навчальну діяльність майбутнього вчителя не лише на споживання готового контенту, а й на участь у спільному пошукові, розробці, співтворчості тощо.

Спільна комунікація студентів і викладачів у інформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу, спільні справи сприяють створенню певної атмосфери, комфортності, з проекцією на те, що студент до них прагнуче, захоче поринути в них знову, побудувати на новому місці.

З одного боку – це процес самовизначення студента у світі навчання й виховання іншої людини, з іншого боку – це професійне становлення, процес формування професійних компетенцій.

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Аналіз відповідної психолого-педагогічної, методичної літератури дав підстави стверджувати актуальність проблеми формування готовності майбутніх учителів початкової школи до проектування інформаційно-комунікаційного середовища.

Досвід використання ІКТ у підготовці майбутнього вчителя початкової школи до проектування інформаційно-комунікаційного середовища

засвідчив, що активне включення студента в інформаційно-комунікаційне середовище вищого навчального закладу, перетворення його на діяльного суб'єкта співпраці, організації контенту, експерта створює передумови для подальшого використання ІКТ, про що свідчать факти застосування сервісів ІКТ на практиці, результати анкетувань, повідомлень студентів.

Використання ІКТ у проектуванні інформаційного середовища вимагає кардинального переосмислення цілей, змісту, форм і методів підготовки вчителів на новому сучасному рівні з дотриманням принципів:

- відкритої інформаційної системи;
- організації, самоорганізації й розвитку в узгодженій роботі всіх учасників інформаційно-педагогічного процесу;
- варіативності в розвитку інформаційного середовища;
- інформаційного середовища як сприятливого соціального середовища.

Використання педагогічного потенціалу веб-сервісів можливе за умови поєднання з іншими ресурсами: кваліфікація, досвід, технології, які можна визначити як передумови для ефективного використання інформаційного освітнього середовища педагогічного навчального закладу. Ефективність ІКТ простежується за умов використання методів активного навчання, організації співпраці, змагання, ігор тощо, зокрема, розв'язання комунікаційних навчальних завдань, участь у мережних проектах, веб-квестах, віртуальних мандрівках, відповідальність у прийнятті рішення, уміння працювати в команді.

Продовження дослідження ми вбачаємо в розробці методичної системи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Савченко О. Я. Компетентнісна спрямованість нових навчальних програм для початкової школи / О. Я. Савченко // Початкова школа. – 2012. – № 18. – С. 1–6.
2. Химинець В. В. Інновації в початковій школі / В. В. Химинець, М. Ю. Кірик. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 312 с.
3. NIST Definition of Cloud Computing v15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://csrc.nist.gov/groups/SNS/cloud-computing/cloud-def-v15.doc>.
4. О'Рейли Т. Что такое Веб 2.0 [Електронний ресурс] / Т. О'Рейли // КомпьютерраOnline : электрон. журн. – Режим доступу : <http://www.computerra.ru/think/234100>.
5. Ефименко В. Н. Педагогические основы разработки проект-программы информационной среды высших учебных заведений [Электронный ресурс] / В. Н. Ефименко. – Режим доступу : <http://www.ito.su/2002/IV/IV-0-136.html>.

РЕЗЮМЕ

Лецюк И. 3. Организация процесса формирования готовности будущих учителей начальной школы к проектированию информационно-коммуникационной среды.

В статье рассмотрен вопрос организации процесса формирования готовности будущего учителя начальной школы к проектированию информационно-коммуникационной среды как инструмента расширения диапазона возможностей

сотрудничества главных субъектов учебно-воспитательного процесса в начальной школе – учителя и ученика. Акцентировано внимание на принципах организации информационной образовательной среды высшего педагогического учебного заведения с использованием информационно-коммуникационных технологий. Очерчен ряд заданий перед преподавателями педагогического высшего учебного заведения для подготовки учителя начальной школы как активного деятельного участника организации образовательной среды, способной действовать в условиях стандартизации общего начального образования.

Ключевые слова: Информационно-коммуникационные технологии, информационная образовательная среда, субъекты учебно-воспитательного процесса, веб-технологии.

SUMMARY

Letsyuk I. The organization of the process of the formation of future primary teachers' readiness to design information and communication environment.

The necessity of the modernisation of the system of pedagogical education is an answer for the calls of time. The problem of searching the new ways of improvement of professional preparation of future teachers in particular and for the primary school. One of the aspects of modernisation of pedagogical education is the preparation for using the information and communication technologies (ICT) for the organization of the educational environment, forming the skills of the 21-st century, subject, intersubject, key competences.

The article deals with the problem of the organization of the process of the formation of future primary teacher's readiness to design information and communication environment as a tool of extension of the range of capacities of collaboration of the main subjects of educational and upbringing processes in primary school.

The principles of the organization of information and communication environment of the High Pedagogical Institution with the use of ICTs are emphasized. The range of the tasks is defined for the teachers of the High Pedagogical Institution for training primary school teachers as active participants of the educational environment organization capable to act in the conditions of general primary education standardization.

From the experience of the usage of the ICT in the process of the preparation of future teachers, it is marked that one of the most effective factors is the information-educational environment of the high educational establishment, oriented to the usage of technologies of management, Wiki, social networks, tools of markers, blogs, technologies of access to data, which are situated in virtual servers, in «clouds». The components of this environment meet the requirements of openness; realize the approaches of the system, purposefulness, plenitude, feedback, exhaustion. It gives an opportunity to provide the informative concentration of educational environment, adequate to the modern state of the development of information technologies, which satisfies the informative requirements of the students in the creative productive activity.

The author has conducted the analysis of normative documents, psychology and educational literature, defined the prospects of further development of this problem, the development of the methodical system of professional preparation of future primary teachers to design the information and communication environment in the conditions of informative and educational environment of the pedagogical college.

Key words: Information and communication technologies, informational and educational environment, the subjects of education and upbringing process, web technologies.